

PRIJS VAN VZW DE HUIZEN

Laudatio voor Koen Geens, eerste laureaat

Geachte heer minister,
Geachte heer professor,
Geachte collega jurist,
Geachte collega doctor,
Geachte laureaat van de Prijs van de vzw De Huizen,

Vooraf: Beste Koen

Mij is gevraagd om bij deze eerste prijsuitreiking u lovend toe te spreken. Een laudatio, een overtuigende lofrede, waarin u wordt opgevoerd als een uitzonderlijke man, iemand die ons aller bewondering en affectie verdient. Ik voelde me vereerd door deze vraag. Want ik denk vaak in "laudatio-termen" aan u. Als minister, politicus, jurist. Vooral als een mens die trouw aan zichzelf, sinds 2014 op één van de meest complexe en uitdagende beleidsstoelen zit. Als minister van Justitie.

Toen ik u beschouwde in het licht van deze laudatio, viel het op dat wij een aantal kenmerken delen. Dat zal onze verschillende achterbannen enigszins verrassen.

We delen dezelfde geboorteplek, het diep-Antwerpse Merksem. Wellicht dezelfde kraamafdeling?

We zijn absoluut generatiegenoten, opgegroeid in de jaren zestig en zeventig, met heel wat turbulenties. Toen vele klassieke gewoonten sneuvelden. De oude zekerheden wankelden. De kompasnaald niet altijd zo duidelijk het juiste pad aangaf.

We begaven ons alle twee aan de studie van de rechten, waarbij ik vermoed dat we deze niet met dezelfde ernst doorliepen.

De politiek verleidde ons, hoewel dit engagement zich bij u op een rijpere leeftijd manifesteerde.

Anderzijds zijn ook de verschillen opmerkelijk.

U bent een scout, ik een chiroman. Dat zijn we voor eeuwig en het lijkt misschien triviaal. Maar dat is het niet.

Misschien verklaart dit verschil dat u doctoreerde in de rechten; ik in de pedagogische wetenschappen. Tja...

U koos en kiest voor de christendemocraten. Ik voor de sociaaldemocraten. Dat lijkt heel ingrijpend. Maar is dit wel zo?

Mag ik u hier aanspreken als minister van Justitie?

Iedereen die zich aandient als minister van Justitie, oogst meteen twee soorten reacties.

Eenzijds volgt meteen een kritische toets: weet die mens wel waarover het gaat. In uw geval beantwoordde deze vraag zichzelf. Een eminent jurist, gepekelde in vele praktijken. Vele jarenlang. Daarbij bent u ook een invloedrijk juridisch academicus. Een professoraat siert u al vele jaren. Als zo'n cumula van deskundigheid landt op deze ministerstoel, dan volgen zuchten van verlichting. Oef, een vakmens. Met een ietwat kritisch randje, want die kent ook de achterkant van de voorkant...

Anderzijds oogst elke Belgische minister van Justitie vanzelfsprekend heel wat medelijden. Dat grote en zo belangrijke departement, kraakt al vele jaren in al z'n voegen. Sommigen beschrijven onze justitie als een Augiasstal, onmogelijk schoon te krijgen. Een krakkemikkig aureool, resultaat van decennialange verwaarlozing. Geen politicus, hoe eminent en bevlogen ook, kan deze klus zomaar klaren. Wiens schouders zijn voldoende breed om deze last te schragen?

Toch begon u eraan. Niet gehinderd door cynisme. Zonder meteen op de tafel te springen en ronkende verklaringen de wereld in te sturen. Bij elk interview doseert u scherp elke zin die u hierover formuleert. Bijna altijd vermoeden luisteraar en kijker een nauwelijks verborgen ironie, lichtje onderkoeld. Nooit een grijns, wel een milde glimlach. Alsof er altijd nog veel belangrijkere zaken, bijna metafysisch, boven ons zweven.

Dit alles wordt gesaust met een vriendelijk geduld. Ook al klinken de vragen prangend en belagen driftige journalisten u met de meest bedreigende insinuaties.

Uw spreekwoordelijke minzaamheid drijft hen tot wanhoop. Bent u een stoïcijn?

Vaak vermoed ik op de achtergrond een hyperactief brein. Ongetwijfeld stelt u zichzelf de vraag naar de relevantie – meer nog de irrelevantie – van deze charade. Vloekt u soms binnenin? Doet u dat dan in het Aantwaarps? 't Is u niet aan te zien. Ik zou het wel eens willen horen.

Uw imago als politicus en zeker als minister van Justitie is – niet verwonderlijk – samen te vatten als rustige standvastigheid. Mijlenver verwijderd van extremen. Stevig op koers in het midden van een soms kolkende rivier. Daarbij zou men bijna denken dat u de grijsheden koestert, weinig gekleurd en zeker proper binnen de lijntjes.

En dat is een fundamenteel foute observatie.

Gekoppeld aan uw weinig provocerende bedachtzaamheid, klopt er een opvallend normatief hart in u. Meer dan vermoed wil u de wereld verbeteren, bent u een idealist. U drijft op heel wat waarden waarin een diep respect voor mensen, menselijkheid en menselijke gedragingen overweegt. U gelooft in een justitie waarin begrip, mededogen en meevoelen meer zijn dan holle woorden. Dat doet niets van uw profiel als orthodox nomoloog, die al vele jaren ijvert voor een performante wetgeving. Dura lex, sed lex. Daarover zal u niet discussiëren. Maar die lex, hoe streng ook, moet in grote mate rekening houden met de mensen waarvoor hij geldt. Daarom stapt u niet zomaar mee in gebral om steeds strenger de wetsovertreder te straffen. Integendeel. U analyseert scherp hoe onze justitie zoveel betere resultaten zou kunnen scoren, indien ze naast streng en rechtvaardig, ook begripvol wordt. Waarbij er voor elke gedetineerde of geïnterneerde een hoopvolle toekomst meespeelt. Op maat geknipt. Zonder naïviteit.

Ik mocht zelf ondervinden hoe open u staat voor deze meer optimistische en tegelijkertijd ook veel beter presterende aanpak. Uw hart, uw waarden en maatschappijvisie, passen perfect in dit

model. Toch zal u hier niet snel een hiphoera sfeer creëren. U projecteert een fundamenteel betere aanpak wel in een perspectief van haalbaarheid. Dit betekent dat u tegelijkertijd velen moet overtuigen. Niet allen van deze ideeën. Tegelijkertijd moest u ook de juridische, organisatorische, administratieve en financiële mogelijkheden scheppen.

Ondanks de ontzettende hectiek van uw functie als minister van Justitie, vond vzw De Huizen bij u een scherp luisterend oor. U moest niet zozeer overtuigd worden van het realistisch optimisme van dit project. Dat had u wellicht al veel eerder ingezien. Wel zocht u naar een haalbare realisering. Hoe kon u, doorheen al die over elkaar tuimelende belangen, nog een nieuw spoor vinden om de prachtige ideeën van De Huizen in performante praktijk om te zetten.

U slaagde erin. Ooit wil ik van u horen hoe u dit kon verwezenlijken.

Nu kijken we met veel dank, respect en ook wel spanning naar de nieuwe kansen die “een plaatsing in een transitiehuis” zal bieden.

U hebt hiermee een steen verlegd in die zo bekende rivier. Zo’n steen die hopelijk leidt naar een dam, waardoor een alternatieve stroom binnen justitie zal ontstaan. Een nieuwe dimensie in onze omgang met veroordeelde mensen, waarbij de troosteloosheid van gevangenisstraffen, via een zijweg naar meer kansen wordt geleid.

U was en bent een uitzonderlijk minister van Justitie.

Een politicus die zijn rustige standvastigheid nooit loskoppelde van zijn geloof in mensen en menselijkheid. Een beleidsmaker die slim en succesvol zijn beleid uitstippelde en daarbij niet zomaar de weg van de minste weerstand insloeg.

Een jurist die niet vergat dat wetten en mensen van elkaar moeten houden.

Een mens die zonder enige meligheid of naïviteit toch de wereld beter maakte.

Het zal opnieuw verbazen, maar ik hoop oprecht dat je jezelf kan opvolgen als toekomstig minister van Justitie. Er ligt nog veel werk op de planken. Het toegankelijk houden van ons rechtssysteem voor iedereen. Het menselijk maken van ons gevangeniswezen. Jongeren weghouden uit die vergeetputten en ze zo ook weghouden van een echte start in een criminele loopbaan. Zorgen dat straffen ook zinvol is en mensen beter maakt.

Ook daarvoor, beste Koen, sprak ik graag en vol overtuiging deze laudatio uit. Met de hoop, zelfs met de zekerheid, dat je blijft wie je bent. Waar dan ook, ongeacht de functie die je vervult.

Van harte proficiat,

Bert Anciaux

Senator sp.a